

OTWORZYSTY (63) ai

otworzysty (62), **odtworzysty** (1) *GlabGad*.

Oba o jasne.

comp otworzystszy (4).

sg m N otworzysty (8). ◊ *A* otworzysty (3), otworzyst(e)go (1). ◊ *I* otworzystym (2). ◊ *L* otworzystym (1). ◊ *f* [*N* otworzyst(a).] ◊ *G* otworzystej, otworzystszej (2); -ej (1), -(e)j (1). ◊ *D* otworzyst(e)j (1). ◊ *A* otworzystą (2). ◊ *L* otworzystej (1). ◊ *n N* otworzyst(e) (5). ◊ *G* otworzyst(e)go (3). ◊ *A* otworzysté, otworzystszé (4); -é (1), -(e) (3). ◊ *L* otworzystym (1). ◊ *pl N subst* otworzyst(e) (5). ◊ *G* otworzystych (5). ◊ *A subst* otworzysté, otworzystszé (10); -é (5), -(e) (5). ◊ *I m* otworzystými (4), [otworzystymi]; -émi (3), -(e)mi (1). *n* otworzystymi (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Otwarty, wszystkim dostępny; jasny, wyraźny, oczywisty; patens Mącz, JanStat; apertus PolAnt, Modrz; adapertilis Cn (39)*: Ze człowiek tho thylko widzi co ze wnątrz otworzyfthego iefth [ea quae parent]/ ále Bog pátrzy ná ferce. *Leop 1.Reg 16/1; Patens [...], Iáwny/ Otworziłty/ Szeroki. Mącz 283c; Bipatens – Ze dwu ftron otworziłtij. Calep 131b.*

W połączeniach szeregowych (4): Do czego Káznodzieiam drogi profitzýy [...] áni fnádniefzýy/ áni otworzyftzýy niemáfz/ mimo té rzeczy widomé *OrzQuin Aa2; ModrzBaz 136v; przypifuiąc mu/ nie iákie bołkie fzczyre prawdziwe y otworzyfte nád fátánem zwycięftwo/ iáko przyftoi mocniefzemu nád flábfzym: ále chytrze/ nie męskie/ obłudnie CzechEp 203, 153.*

Wyrażenia: »otworzysty list« = *littera publica Mącz; littera patens JanStat [szyk 13:3] (16): GroicPorz m3; BielKron 373v, 379; Mącz 195d; KTórego Dekretu y wftytkiego postępku tákowych gránic Podkomorzy przez fwóy otworzyfty list ma dáć znáć fádowi ziemfkiému SarnStat 459, 9, 176, 459, 467, 468 (12); [Jakoż i teraz waszmości wszech proszę, O czym też z sobą list wierzący noszę, Żebyście ich tak prętko ratowali, Podolskiej ziemie wyniszczyc nie dali. List otworzysty sobie przeczytajcie, Mnie barzo pilnej drodze nie mięszkajcie Otwin(?)Erot 115; Przyjechaliśmy na grunt wsi, którą zową Staniąthki, która jest panien staniąteckich. Tam nikogo nie było, chociaśmy list otworzysty slali dwa dni przedtem LustrDróg 55, 38].*

»otworzysty mandat« (1): *descriptio et imago tabularum, Copia á listów przepis/ otworzyftych mandatów. Mącz 375b.*

[»membrany otworzyste«: A zem sługom moim [...] i innem sługom różnemi czasy membrany otworzyste dawał [...], tedy tego strzec aby sobie długów na nich nie pisali [1590] *TestEwang 69.*]

[»otworzysty nieprzyjaciel«: pewnie po tákiéy wieczery we wnętrzu párcié/ kłócié/ wymioty [...] do czego pobudkę dawa kucharz/ iáko otworzyfty zdrowia náfzého nieprzyiáciel *OczkoPrzymiot 30 (Linde).*]

»słowa otworzyste« [szyk 5:2] (7): *ktorzyby [...] mogli infzych/ wedle fántázyey fwey/ procz otworzyftego flowá Boże⁸⁰/ pierwey z Heretykowawfzy potym prześládowác CzechEp 27; że co raz rzeką/ iż fię przed wfzytkiemi wieki vrodził: to záf/ chociaż nie flowy otworzyftymi/ iednák rzeczą lámą to mowią: iż fię nigdy nie rodził. CzechEp 253; Skąd to obaczyc mamy: iż ponieważ ták flowy*

otworzyłymi Bog o tym mowi/ tedy nie przeco inżezgo/ iedno áby znác dał/ iż [...] *CzechEp* 331, 167, 213, 413 [2 r.].

Szeregi: »jasny i otworzysty« [szyk 4:1] (5): *CzechEp* 160, 167, 213, 269; Więc ielcze náyduią fie drudzy ták yporni/ że w ták otworzytý y iálný woynie przećię was do pokoju z Turczynem wiodą *OrzJan* 10; [łowo Boże/ fámo z łyebie ielt dołyć iálne y otworzyłte *RodzajLutera* F2]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»łacny i otworzysty« (1): iefli łacne piśmo y otworzyłte/ czemu fię w nim nie zgadzaią/ á ieden ták wykłáda/ á drugi inák? *SkarKaz* 81b.

»łatwy i otworzysty« (1): Gdzie fię łtárego testámentu figury/ nowym testámentem/ á Chriřtułowe łłowá Apóstołłkimi/ tákże iedny mieyćá drugimi wykłádaią/ á zwłázczá trudne łatwieyřzymi y otworzyłymi. *CzechEp* 89.

[»otworzysty a nie zasłonióny (a. bez jakiej zasłony)«: Ma też być Wiridarz otworzyłty/ á nie zasłonióny drzewy od wřchodu łłóńcá *Cresc* 1571 490, 137.]

[»odkryty i otworzysty«: Co by skąd inąd R. P., ile odkrytego i otworzystego zachodzić miało, nie baczy jeszcze I.K.M. *AktaSejmikPozn* 1600/214.]

»pospólitý i otworzysty« (1): Opuściwřzy tedy to [odstápienie od apostołów]/ wezmę przedsię inřze półpoliřtze y otworzyłtze/ ktorých fię y ślepy domácác może. *CzechEp* 362.

»szczyry a otworzysty« (1): Nie wřzytkóć też to wřzeteczność/ ktora fie w.m. wřzetecznością widzi: ma drugi w łobie beřpieczeńřthwo iákies łczyre/ á otworzyłte/ nie pátrzącz bárzo ná ceremonie *GórnDworz* Lv. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

W przen (3) : *BudBib* 1.Reg 3/1; Sámá cnotá/ iáko nieiáki Duch Boży/ miárkowálaby złe żądze/ [...] rzeczy by prawdziwych prořtych á otworzyłtych náśládowálá [*vera, simplicia et aperta consecrari*] *ModrzBaz* 136v; *CzechEp* 269.

2. *Szeroko otwierający się, rozwartý, rozległy; porowaty* (9) : [*kokodrillus*] ma czřerzy nogi á żywie na ziemi y w wodzie/ ma gębę wielką á otworziłtą aż do wřzu *FalZioł* IV 32d, IV 33c, 40a; W ciepłých kráinách ludzie łą z otworzyłthem i pory/ przeto łą mdli y rychłó mrą *BielKron* 335v, 335v; *Emplastrum*, Yeřt mařć/ która bywa przikłádána ná otworziłte á krwáwe rány. *Mącz* 205a; A iż téz łą *complexie*/ które ciáło otworzyłtřé/ á do potu łłłonnieyřzé máiá/ v tákich/ poceniém pewna część [*wody*] wychodzić zwyklá *Oczko* 20v, 15.

W przen (1) : Pan Bog sam przydzie/ á zbáwi was. Ná ten czás otworzą fie oczy ślepych/ y wřřy głuchých będą otworzyłte [*auris surdorum patebunt*]. *Leop* Is 35/5.

3. *Rozległy, przestronny, obszerny* (6) : Turek będzie wolał piérwéy woynę toczyć z mury Niemieckimi/ y z miařty/ niřeli ná otworzyłtym polu z Polaki *OrzJan* 86; [kamizela otworzystá, cindeldrutowá, podszyta *InwMieszcz* 1570 nr 158, 1597 nr 302].

otworzysty ku czemu (1): Nie kriycie członków/ podołków podwińćie/ Nie k ślubu iřć/ wřtyd precz/ pierři odwińćie: Iřby ku bićiu otworzyłte miałá Ręká wřćiekłá/ á tłuc nie przeřtawálá. *GórnTroas* 12.

Wyrażenie: »otworzyste miasteczko, [miasto]« [szyk *zmienny*] (3): Vicus. [...] Otworzyłte myářteczko yakoby vlicá długye/ álbo vlycá przeczna *Murm* 26; *BartBydę* 170; *KwiatOpis* C3v;

[Iáko miáło otworzyfté [*Sicut urbs patens*] á bez murów: ták człowiek/ który w mowie (*marg*) Wielomowny. (-) nie może záuściágnąć ducha fwego. *WujBib Prov* 25/28 (*Linde*)].

W przeni (1) : Y polá otworzyfté po te wftykie czáły Płóczą y trawne łáki/ płóczą chłodne láfy. *KlonŻal Bv*; [*WerReguła* 111].

4. *Szczery, otwarty, prostolinijny; sincerus Calag, Calep; apertus, integer Calag (7)* : *GlabGad P*; Więc kiedy będzie miarny/ ftateczny/ niewielomowny/ wftydliwi/ miłósierni rć. to iufz bożek/ iako tu Iána opętanem żowá/ kiedy zaś będzie człowiek otworzyfty rć. hnet i pjiakiem rć przéchrczą *MurzNT* 51; *Pateo, Ieftem yáwnym/ Otworzyfty yeftem. Mącz* 283b; *Calag* 40b; *Calep* [1041]a.

otworzysty komu (1): Kędy iednego człowieká ciáło/ myfli y funnienie ták otworzyfté będzie drugiemu/ iáko ná tym świećie przez kryfztał ábo szkło rzeczy widzimy. *WujNT* 888.

W porównaniu (1): *WujNT* 888 *cf otworzysty komu*.

Przysłowie: Trzymać fie tedy należy oney proftey Polfkicy przypowieści/ że ieden drugiemu nie ma fie do otworzyftey przyiázni podawáć/ áni fercá fwego otwieráć/ áż z nim korzec foli zie. *Phil* H2.

a. [*Nie kryjący się, śmiały*: á nie wiedzieli co fie działo z Apofthoły Páńfkimi/ ktorzy pirwey będąc trwozliwymi/ teraz sftáli fie iuz otworzyftymi y fmiálymi. *GilPos* 108v.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : *Patulus – Otworzyfti. Calep* 761b; *Planus – Rowni. Iafni, olworzfti* [!] *Calep* 811b.

Synonimy: 1. *jasny, odkryty, pospolity*; 4. *szczery*; a. *mężny, śmiały*.

Cf [**NIEOTWORZYSTY**], **OTEWRZYSTY**, **OTWARTY**, **OTWORZONY**